

increasing interest in ethnic history and culture. The analysis of the modern state and basic cultural progress of national minorities, growth of their payment, trends in socio-political and spiritual life of Ukrainian society testifies to enriching of modern culture new artistic forms and offenses, formed in the process of interpenetration of ethnic cultures. A problem of harmonious existence of representatives of ethnic associations in Ukrainian society is the major on the modern stage.

Local organizations of ethnic minorities have now become a real phenomenon in a palette of Ukrainian civil society. Their appearance and development of justifiable multiethnic composition of our country.

Forms of ethnic self-organization and means of national ethnic policy during this time were diverse, and, unfortunately, not always supportive to the representatives of various nationalities, including, in fact, to the Ukrainian, who do much of their history part were ethnic minorities.

Ethnic culture is the main form of local diversity of human culture, an expression of self-organization of society. This complex set of diverse phenomena that are combined into a system of informative links, diachronic information transfer. Processes occurring in the ethnic culture at different stages of the ethnic group, are key to understanding ethnic history, and in the latter case the key is communication and stereotypes of ethnic culture which is built.

Key words: ethnicity, ethnic culture, national identity, ethnic culture, ethnic art, public organizations of national minorities, national unity.

Надійшла до редакції 3.10.2015 р.

УДК 002.1:[008+37]:005.42(477+438)

Бучковська Олена Юрївна, старший викладач кафедри документальних комунікацій та бібліотечної справи Рівненського державного гуманітарного університету

ДОКУМЕНТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІХ ВІДНОСИН

Розглядається договірно-правова база українсько-польських відносин у сфері культури, освіти та транскордонного співробітництва.

Ключові слова: договірно-правова база, культура, освіта, угода, українсько-польська співпраця.

З появою нової України на геополітичних теренах Європи традиційні взаємини України та Польщі набули якісно нового характеру. У грудні 1991 р. Республіка Польща, першою визнавши незалежність України, задекларувала підтримку суверенітету української держави встановленням з нею дипломатичних відносин у січні 1992 р.

Взаємини українського та польського народів у минулому суттєво гальмувалися суперечностями у тлумаченні окремих фактів в історії обох держав, й це доводить потребу в реалізації політики взаєморозуміння та примирення між Києвом і Варшавою.

За суспільно-політичним значенням українсько-польське міжкультурне співробітництво з Центрально-Східною Європою правомірно порівняти з альянсом Німеччина-Франція, який позитивно позначився на повоєнній історії Західної Європи [5; 101]. Польща, як і Україна, прагнуть самоствердження на міжнародній арені як середні держави з іманентними їм проявами претензій на регіональне лідерство [1; 6].

1992-1993 рр. відбувалися встановлення зв'язків, «відкриття» України польською політичною елітою, підписання перших історичних документів про двостороннє співробітництво й вивчення потенціалів держав-партнерів. Перспективний розвиток українсько-польської культурної співпраці документально започаткований Попередньою угодою між урядами України й Республіки Польщі з питань культурної та наукової взаємодії (1992 р.), а також Угодою про співпрацю між Міністерством освіти України і Міністерством національної освіти Польщі на 1996–1998 рр. У вступі до угоди сторони висловили переконання про важливу роль культурного і наукового співробітництва у зміцненні добросусідських відносин між народами обох держав. Положення зазначеної угоди носили загальний характер і додатково сторони розробляли спільні дво- або трирічні програми реалізації угоди, що поновлювались у наступних роках.

З метою залагодження потенційних конфліктів державними керівниками України й Польщі у березні 1994 р. була укладена Міжурядова угода щодо охорони пам'ятних місць і місць поховання жертв воєн та політичних репресій.

24 жовтня 1995 р. підписаний Протокол про співпрацю між Міністерствами культури на 1996-1997 рр. У наступному році був зроблений крок у напрямі вирішення проблеми втрачених культурних

пам'яток. 25 червня 1996 р. підписано Угоду про охорону і повернення втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни культурних цінностей. З ініціативи парламентів й міністерств закордонних справ 1996 р. у Варшаві створено громадське об'єднання під назвою «Українсько-польський Форум», метою діяльності якого є налагодження суспільно-політичного й культурного співробітництва урядових структур й громадських організацій обох країн. У квітні 1997 р. цей Форум стартував у Києві першим спільним засіданням.

Урешті, 20 травня 1997 р. уряди підписали Угоду про співробітництво в галузі культури, науки та освіти. Розвивалася співпраця також між іншими урядовими структурами і національними установами Польщі й України. Всі вищевказані двосторонні угоди гарантували забезпечення прав національних меншин: польської в Україні та української у Польщі, зокрема можливості вільного розвитку, задоволення культурних, релігійних, мовних потреб, а також створення умов для підтримки контактів зі своєю етнічною батьківщиною. Угода про принципи співробітництва із забезпечення прав нацменшин була окремо підписана урядами обох країн 1 лютого 1994 р. [9; 129].

Весна 1997 р. відзначилась ще однією важливою подією – підписанням Президентами Польщі і України заяви «До порозуміння та єднання», спрямованої на подолання певної напруги у польсько-українських відносинах, пов'язаної з історичними подіями у другій пол. XX ст. У зв'язку з цим у подальшому проведено низку двосторонніх заходів: відкриття пам'ятника загиблим полякам на Волині (2003 р.); підписання протоколу щодо взаємного увіковічення пам'яті у понад 80 місцевостях в Україні і Польщі (2005 р.); відкриття меморіалу у польському с. Павлокомі загиблим від рук польських партизанів українцям (2006 р.).

Українсько-польським міжкультурним взаєминам притаманні стратегічна інтенсифікація на найвищому, регіональному й місцевому рівнях, динамізація культурно-освітніх, гуманітарних контактів. Вагому роль у цьому напрямі відіграла укладена у липні 2003 р. двостороння Угода про умови гостьових та туристичних поїздок громадян обох країн за умови безкоштовних віз для громадян України як запоруки безвізового режиму для громадян Польщі. Плідний розвиток двостороннього міжкультурного діалогу України та Республіки Польща ґрунтується на розгалуженій мережі постійно діючих консультаційних механізмів діалогового міжкультурного співробітництва.

Після вступу Республіки Польща у 2004 р. до Європейського Союзу, посилюються тенденції розбудови її зовнішньої політики у напрямі східного партнерства, а саме розбудови стратегічних зв'язків з Україною. На початку нового тисячоліття договірно-правова база українсько-польських культурних відносин поповнилась Протоколом про співробітництво між Мінкультури і мистецтв України та Міністром культури Республіки Польща на 2003-2005 рр., підписаним 19.03.03 р. та Протоколом про співробітництво між Міністерством культури і туризму України і Міністром культури і національної спадщини Республіки Польща на 2009-2012 рр., підписаним 30.11.09 р. [2].

Широкими можливостями позначений розвиток транскордонного співробітництва, здійснюваний міжнародною асоціацією «Карпатський Єврорегіон», рівноправними суб'єктами якого є регіональні об'єднання Польщі, Угорщини Румунії й Словаччини та України, представлені Закарпатською, Львівською, Тернопільською та Івано-Франківською областями. Створено українсько-польську урядову координаційну комісію з нагальних питань успішного міжрегіонального співробітництва. Укладено майже 30 угод 20 областей України й Хелмського, Кросненського, Перемиського і Замоського воєводств Республіки Польща про українсько-польську регіональну співпрацю у галузі взаємозацікавленого міжкультурного розвитку. Результатом 39 (листопад 2011 р.) та 40 (лютий 2014 р.) засідань Ради Міжрегіональної Асоціації «Карпатський Єврорегіон», стало ухвалення рішення «Про напрацювання окремої операційної «Карпатської програми» для її фінансування ЄС на фінансову перспективу 2014–2020 років», що стимулюватиме розвиток економічного, соціального та культурного співробітництва країн Карпатського регіону.

Транскордонним об'єднанням «Єврорегіон «Буг» охоплюється діяльність Волинської області України, Люблінського воєводства Республіки Польща, а також Брестської області Білорусі. У 1997 р. Єврорегіон «Буг» стає повноправним членом зазначеного об'єднання, мета діяльності якого полягає у налагодженні співробітництва в економічній, науковій та культурно-освітній сферах суспільства, реалізація взаємовигідних проектів транскордонного співробітництва.

Поглиблюється співробітництво в рамках реалізації національних програм упорядкування українсько-польського кордону, програм розвитку Єврорегіону «Карпати-Україна», створюються нові кордонні переходи, окреслені офіційними міждержавними актами. У контексті розвитку українсько-польського міжрегіонального і транскордонного співробітництва необхідно виділити Програму транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» ЄІСП на 2007-2013 рр. і проекту

«Промоція спільної культурно-історичної спадщини Польщі та України – «Фортеці Перемишль», кошти на які виділено органами місцевої влади й самоврядування Європейським Союзом.

У поясненні феномену плідної співпраці країн Я. Турчин наводить декілька аргументів: історична спільність українського й польського народів, закономірна інтенсивність економічних стосунків, зацікавлена активність польських політиків у членстві України в Європейському Союзі. Зближувачим фактором у відносинах між народами України і Польщі стали спільні підготовка та проведення Чемпіонату світу з футболу на Євро-2012 [7; 120].

Співпраця в галузі освіти між Україною та Польщею здійснюється у відповідності до положень Угоди між Урядом України і Урядом Польщі про співробітництво в галузі культури, науки і освіти, укладеної 20.05.97 р. та Угоди про співробітництво між МОН України і Міністерством національної освіти Республіки Польща, укладеної 2.07.2001 р.

Відповідно до статей вищезазначених документів сторонами здійснюється обмін студентами на повний та частковий курси навчання, аспірантами, стажистами і науково-педагогічними працівниками, пряме співробітництво між вищими навчальними закладами двох країн.

Українсько-польське співробітництво у сфері освіти об'єктивується у діяльності фахових комісій істориків з аналізу новостворених підручників із курсів історії і географії. Кафедрами україністики ВНЗ Республіки Польща готуються кваліфіковані фахівці з української мови та літератури. В Україні викладачами кафедри славистики низки університетів викладаються польська мова та література. Успішно функціонує Центр української культури у Варшаві та Центр польської культури в Києві [8; 8].

У жовтні 2001 р. за ініціативи Президентів України й Республіки Польща у Любліні відкрився Європейський колегіум польських й українських університетів, що є показовим спільними дослідженнями у галузі історії українсько-польських відносин, україністики і полоністики. Значна увага приділяється засвоєнню представниками національних меншин польської мови в Україні й української – у Польщі [10; 22–33]. Зокрема, у впродовж 2004–2005 рр. МОН України фінансувало 16 спільних українсько-польських дослідницьких проєктів, у зазначений період діяли 87 угод між 38 українськими й 62 польськими науково-дослідними установами, майже 100 ВНЗ України співпрацювали з польськими ВНЗ, півтори тисячі українських студентів та викладачів виїздило до Польщі з метою навчання й викладання в її вишах та академічних закладах. Тоді ж у польських недільних школах нашої держави працювали кілька десятків учителів польської мови. 11 квітня 2005 р. підписано Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про академічне взаємовизнання документів про освіту та рівноцінність ступенів.

Важливим компонентом реалізації українсько-польських культурно-освітніх зв'язків є обмін студентами ВНЗ. Результатом конструктивної двосторонньої співпраці у галузі освіти стало укладення Міжурядової угоди (2009 р.) про навчання громадян України в Європейському колегіумі в Натоліні (м. Варшава), а також доповнення до неї від 17 грудня 2014 р., де передбачається щорічне фінансування польською стороною стипендій на підготовку українських фахівців із питань європейської інтеграції. Відповідно до Міжвідомчої угоди про співробітництво в галузі освіти, підписаної 19 січня 2015 р., відбуватиметься обмін вчителями польської та української мови, вихователями дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів з України та Польщі.

З початку 90-х років ХХ ст. активно проводяться спільні круглі столи, міжнародні конференції, здобутком яких стало те, що вченим, та зрештою і громадськості, певною мірою вдалося зблизити свої позиції, а в окремих випадках домогтися узгоджених оцінок щодо важких питань у спадщині українсько-польського сусідства. Водночас у Польщі співпраця поміж українцями та поляками відбувається за підтримки й активної участі широкого кола наукових інституцій, що активно працюють у галузі міждисциплінарних українознавчих студій. Це, насамперед, стосується Інституту Центрально-Східної Європи у Любліні, Польського українознавчого товариства, кафедри української філології Ягеллонського університету, Південно-Східного інституту у Перемишлі, Католицького університету й університету ім. М. Кюрі-Склодовської у Любліні. Можна констатувати, що договірно-правова база взаємовигідних відносин України й Республіки Польща представлена понад 125 міжнародними договорами, що регулюють різноманітні аспекти українсько-польського співробітництва, а також понад 450 двосторонніх угод суб'єктів адміністративно-територіальних одиниць обох країн-партнерів [6].

Підводячи підсумок, зазначимо, українсько-польська міжкультурна співпраця інституцізувалася на рівнях державних установ, органів регіонального самоврядування, громадських організацій, у галузях науки, освіти і мистецтва. Змістовне вдосконалення українсько-польських стратегічних відносин вагомо збагатило скарбницю базових цінностей усієї європейської спільноти. Республіка Польща, вирішуючи свої завдання у співпраці з ЄС і НАТО, водночас сприяє Україні в реалізації її прагнення інтегруватися до європейського співтовариства.

Як зауважив польський дослідник А. Лельонек: «Ставлення польського суспільства до України і її прозахідних прагнень ще ніколи не було настільки позитивним. Дотримання тісних українсько-польських взаємин..., сприяє трансформаційним процесам усередині обох суспільств» [4], а отже подальший розвиток взаємовідносин і їх договірно-правової основи залежить від сприйняття й осмислення історичного досвіду обох країн та вироблення спільної моделі перспективної співпраці, зокрема в галузі культури і освіти.

Список використаної літератури

1. *Асиметрія міжнародних відносин* / під ред. : Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного. – К. : Видавничий дім «Стилос», 2005.
2. *Договірно-правова база між Україною та Польщею* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/legal-acts>. – Заголовок з екрану
3. *Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Польщею* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/culture>. – Заголовок з екрану.
4. *Лельонек А.* Новий польський уряд і українське питання / А. Лельонек [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gazeta.lviv.ua/politic/2014/10/20/35544> (дата звернення: 15.09.2015). – Заголовок з екрану.
5. *Мельникова І. М.* Україна в новому геополітичному устрої Центральної та Південно-Східної Європи (90-ті роки ХХ століття) / І. М. Мельникова, А. Ю. Мартинов // Міжнародні зв'язки України : наук. пошуки і знахідки : міжвід. зб. наук. пр. / відп. ред. С. В. Віднянський. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2001. – Вип. 10.
6. *Стан та перспективи українсько-польських відносин* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/poland/ua/publication/content/> (дата звернення : 23.07.2013). – Заголовок з екрану.
7. *Турчин Я.* «М'яка сила» України в Польщі : особливості та механізми реалізації / Я. Турчин // Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку. – 2012. – Вип. 24. – С. 119–125.
8. *Україна на міжнародній арені : зб. док. і матеріалів (1991–1995 рр.)* : у 2 кн. / упоряд. В. В. Будяков ; ред. Г. Й. Удовенко. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – Кн. 1. – 736 с. ; Кн. 2. – 494 с.
9. *Культурна політика в Європе : вибор стратегії и орієнтири* : сб. матеріалов / сост. : Е. И. Кузьмин, В. Р. Фирсова – М. : Либерея, 2002. – 237 с.
10. *Białecki I.* Międzynarodowe badania, debata i polityka edukacyjna / I. Białecki // Nauka i szkolnictwo wyższe. – 2008. – № 1 (31). – S. 22–33.

References

1. *Asymetriia mizhnarodnykh vidnosyn* / pid red. : H. M. Perepelytsi, O. M. Subtelnoho. – Kyiv : Vydavnychiy dim «Stylos», 2005.
2. *Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoiu ta Polshcheiu* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/legal-acts>. – Zaholovok z ekranu.
3. *Kulturno-humanitarne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Polshcheiu* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/culture>. – Zaholovok z ekranu.
4. *Lelonek A.* Novyi polskyi uriad i ukrainske pytannia / A. Lelonek [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.gazeta.lviv.ua/politic/2014/10/20/35544> (data zvernennia: 15.09.2015). – Zaholovok z ekranu.
5. *Melnykova I. M.* Ukraina v novomu heopolitychnomu ustroi Tsentralnoi ta Pivdenno-Skhidnoi Yevropy (90-ti roky KhKh stolittia) / I. M. Melnykova, A. Yu. Martynov // Mizhnarodni zviazky Ukrainy : nauk. poshuky i znakhidky : mizhvid. zb. nauk. pr. / vidp. red. S. V. Vidnianskyi. – Kyiv : In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2001. – Vyp. 10.
6. *Stan ta perspektyvy ukraïnsko-polskykh vidnosyn* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.mfa.gov.ua/poland/ua/publication/content/> (data zvernennia : 23.07.2013). – Zaholovok z ekranu.
7. *Turchyn Ya.* «Miaka syla» Ukrainy v Polshchi : osoblyvosti ta mekhanizmy realizatsii / Ya. Turchyn // Ukrainska natsionalna ideia : realii ta perspektyvy rozvytku. – 2012. – Vyp. 24. – S. 119–125.
8. *Ukraina na mizhnarodnii areni : z6. dok. i materialiv (1991–1995 rr.)* : u 2 kn. / uporiad. V. V. Budiakov ; red. H. Y. Udoenko. – Kyiv : Yurinkom Inter, 1998. – Kn. 1. – 736 s. ; Kn. 2. – 494 s.
9. *Kulturnaia polytyka v Evrope* : vubor stratehyi y oryentyru : sb. materyalov / sost. : E. Y. Kuzmyn, V. R. Fyrsov – Moskva : Lybereia, 2002. – 237 s.
10. *Białecki I.* Międzynarodowe badania, debata i polityka edukacyjna / I. Białecki // Nauka i szkolnictwo wyższe. – 2008. – № 1 (31). – S. 22–33.

Бучковская Елена Юрьевна, старший преподаватель кафедры документальных коммуникаций и библиотечного дела Ровенского государственного гуманитарного университета

Документное обеспечение украинско-польских культурно-просветительских отношений

Рассматривается договорно-правовая база украинско-польских отношений в области культуры, образования и трансграничного сотрудничества.

Ключевые слова: договорно-правовая база, культура, образование, договор, украинско-польское сотрудничество.

Buchkovska Olena, senior teacher of department of documentary communications and library business of the Rivne state humanitarian university

Ukrainian-Polish culture and educational relationship documentary providing

Relations between Ukrainian and Polish peoples in the past halmuvalysya significant discrepancies in interpretation of certain facts in the history of both countries. Kinets20 beginning of the 21 century. marked by the establishment of relations, «discovery» of the Polish political elite of Ukraine, the signing of the first historical documents on bilateral cooperation and learning capabilities of the partners. Promising development of Ukrainian-Polish cultural cooperation document was launched several international agreements, including in the field of culture and education. Ukrainian-Polish intercultural relations inherent strategic intensification of the highest, regional and local levels, invigorating cultural, educational and humanitarian contacts. After the accession of Poland in 2004 the European Union, increasing trends of development of its foreign policy towards the Eastern Partnership, namely the development of strategic relations with Ukraine.

Ample opportunities marked the development of cross-border cooperation implemented by the International Association «Carpathian Euroregion» cross-border association «Euroregion «Bug», loopholes within the Euroregion «Karpaty-Ukraine».

Cooperation in education between Ukraine and Poland through the exchange of students, graduate students, trainees and teaching staff, direct cooperation between universities of the two countries. This cooperation is regulated by a number of agreements on cooperation between Ukraine and MES Ministry of National Education of Poland.

The legal basis of mutually beneficial relations between Ukraine and the Republic of Poland represented by more than 125 international agreements governing various aspects of Ukrainian-Polish cooperation, and more than 450 bilateral agreements of administrative units of the two partner countries. Further development of relations and their legal bases depends on the perception and understanding of the historical experience of both countries and to develop a common perspective models of cooperation, particularly in the field of culture and education.

Key words: legal framework, culture, education, transaction, Ukrainian-Polish cooperation.

Надійшла до редакції 2.10.2015 р.